

Перша половина ХХ століття видалась людству тяжким випробуванням та викликом. Коли, здавалося, от-от людська цивілізація досягне найвищих висот технологізації та росту добробуту, стали можливими масові вбивства та планове винищення цілих етнічних та соціальних груп лише через те, що вони не вписувалися у чиїсь рамки розуміння “свого світу”. Найвідоміший приклад людської жорстокості – це, безперечно, Друга світова війна. У контексті Другої світової всі знають про Голокост – масове знищення європейських євреїв (ашкеназі) нацистами. Голокост забрав життя у більш ніж шести мільйонів євреїв та змусив решту шукати свою долю за океаном. Про цю катастрофу зняті численні фільми, написані книги – як дослідницькі, так і художні, створені численні центри з вшанування пам’яті загиблих. Та чи знаємо ми достатньо про всі трагічні події Другої світової війни? Чи знаємо ми про знищення інших груп населення під час Другої світової війни? На жаль, дуже мало. Далеко не всі пересічні громадяни нашої країни знають про репресії нацистів проти осіб гомосексуальної орієнтації, людей з обмеженими можливостями та про масове знищення європейських ромів... Можна це аргументувати меншим акцентом при вивченні даної теми, але хіба це виправдання? Роми століттями були жителями української землі і заслужили на свою сторінку в історії. Тема ромів в Україні та Європі мене зацікавила давно і, мабуть, зацікавила особливо через брак знань (незважаючи на те, що я все-таки дещо краще обізнаний за пересічного українця в цій темі), тому навчальна поїздка у Краків для мене виявилася унікальним шансом одночасно пом’янути жертв геноциду ромів та більше взнати про сучасний стан ромів в різних країнах.

Ініціатива з вшанування пам’яті жертв геноциду ромів (Roma Genocide Remembrance Initiative) унікальна тим, що зібрала стільки людей (більше семисот), які приїхали з однієї ціллю. Я не бачив ще у своєму житті такої масштабної події, яка б стосувалась ромів та їхньої історії. Хоча я був більш-менш ознайомлений із життям ромів України та Європи, я не очікував такого культурного розмаїття, адже на подію з’їхались представники ромських громад від Румунії до Франції. Були представники від таких країн, як Ірландія та США – країн, з яких стереотипно не очікуєш побачити ромів. Вразила також кількість людей неромського походження, які зацікавлені у даній події з різних причин (були представники НУО, які працюють у правозахисному полі, науковці та професори західних

університетів, які вивчають питання ромів). Завдяки цій події я дійшов одного, але значущого висновку: роми (як і євреї) – це не стільки етнічна, скільки, можливо, культурна спільнота. Роми, на противагу стереотипам, можуть бути і блондинами, і світлоокими і навіть рудими. Щодо проекту, то Краків дуже гармонічно вписався у даний контекст. Це місто має місця, які досі зберігають стерте минуле, як от Музей євреїв Галичини, де і відбулися деякі заходи нашої програми. Хоча це місце напряду не стосується теми ромів, однак багато цікавих подій відбувалися саме там, як от перегляд документальних фільмів про геноцид ромів. Лекцій, семінарів, конференцій живих представників пережитого геноциду протягом проекту було багато. До прикладу, на одній з лекцій я взяв про термін, якого не зустрічав ніде, а саме термін ромська країна “Романістан” – план деяких ромських активістів по створенню своєї держави. Це було дуже неочікуваним, адже інформації про це бракує у підручниках. Дуже цікавим також було почути думку про сучасний стан ромів, про асиміляцію від людей, які мешкають не в традиційному ромському середовищі, як от від режисера з США чи викладача з Берліна. Але найбільш емоційним місцем звісно стало відвідини колишнього нацистського табору Аушвіц в Освенцимі – місця, яке завжди буде “темною плямою” в історію людства. Нині це спокійне місце, однак музейні фотографії та речі в’язнів концтабору викликають тяжке враження, але пережити цю атмосферу потрібно обов’язково, адже в сучасному комфортному житті ми забуваємо про наші помилки минулого... І не варто думати, що це темне далеке минуле, адже варто лише згадати події в Руанді в 90-х роках ХХ століття чи в Судані на початку 2000-х років.

Я, як студент, дуже вдячний організаторам даної ініціативи, як міжнародним так і українським. Можливо, у майбутньому я буду працювати у полі прав захисту людей і це досвід, який ще раз нагадає мені про історію одного народу України – народу ромів.

Яромир Удод, студент факультету політології Національного університету «Києво-Могилянська академія», Київ